

BELVÁRDGYULA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalom	3.
1. Bevezetés.....	5.
2. Belvárdgyula bemutatása	7.
Belvárdgyula rövid története	7.
3. Építészeti örökség	11.
A település épített öröksége.....	12.
Épített örökség	12.
Táj-és természeti örökség	17.
4. Általános ajánlások	20.
Beépített területekre vonatkozó ajánlások.....	22.
Sajátos épületek, épülettartozékokra vonatkozó ajánlások	23.
Közművek elhelyezésére vonatkozó ajánlások	24.
Cégérek, reklámhordozók	25.
Kertek	26.
Közterületek	27.
Zöldfelületek, vízpartok.....	28.
5. Eltérő karakterű területek lehatárolása	32.
A falu lakóterülete.....	33.
A falu karakterre vonatkozó egyedi ajánlások	34.
Gazdasági és ipari területek	41.
Gazdasági és ipari területek karakterére vonatkozó egyedi ajánlások	42.
Beépítésre nem szánt területek	43.
Beépítésre nem szánt területek karakterére vonatkozó egyedi ajánlások.....	44.
7.Helyi eszközök a településkép védelmének érdekében.....	46.
8. Mai jó példák bemutatása	47.
Épületek más településekről	49.
Impresszum	51.

*„A falu létezik, él és élni akar”
Istvánfi Gyula*

1 BEVEZETÉS

Hazánkban általánosan elfogadott az „én házam, én váram” szemlélet, és sokan furcsállhatják, hogy milyen jogon szól bele bárki abba, hogy adott esetben egy élet kemény munkájával összegyűjtött vagyonukat milyen házra költik, abban ők hogyan szeretnének élni. Ebben részben igazuk is van, vannak olyan magánszférát érintő kérdések, amelybe valóban nincs „joga” senkinek beleszólni. Azonban attól a ponttól kezdve, hogy ez bármilyen szinten sértheti mások érdekeit, természetesen más fénybe kerül a kérdés.

Az, hogy egy utcakép milyen, hűen tükrözi az ott élők egymáshoz, önmagukhoz, kultúrájukhoz és településükhöz fűződő viszonyát. Az egyes épületek, mint az egyes személyek a közösségben, társadalomban, összetett kapcsolatba kerülnek egymással. Vannak feltűnő, hangos jelenségek, vannak szerények és vannak olyanok, akik másokat tiszteltben tartva, nem elnyomva, a közösség értékeit gazdagítva tudnak maradandó értéket teremteni.

Ahogy egy közösségben is megfelelően kell tudni viselkedni egymással - különben a közösség széthullik -, ugyanígy az épületeknek is megfelelő magatartásformát érdemes követniük, mivel egy nagyobb közösség, a település tagjai. Minden közösség akkor él, ha színes, tehát az előbbi kijelentés nem jelenti azt, hogy szürke, egymást utánzó klónok gyülekezetére kellene ezúttal gondolni. Azonban egymás tiszteletben tartása, a közös célok és irányok kitűzése és azok figyelembevétele minden működő emberi és épített közösség alapkritériuma.

Bízunk benne, hogy az arculati kézikönyv mindenki számára inspiráló gyűjtemény lesz, amely ihletet ad, és a tervezés minden szakaszában hasznos eszközzé tud válni.

Minden bizonnyal vitákat fog generálni, hiszen sokszor látszólag szubjektív kérdéseket is érintenek a tárgyalt területek. Ez azonban feltétele egy mindenki számára megérthető, megismerhető és elfogadható közös megoldás létrejöttének.

Legfőbb célkitűzésünk, hogy a jövőben Belvárdgyulán olyan új lakó-, középületek és közterületek szülessenek, amelyek egyszerre védik a meglévő természeti és épített értékeket és hagyományt, azokból tanulva, azokat tovább örökítve, fejlesztve, a kor igényeinek megfelelő, magas minőségű új épületek szülessenek. Olyan új beavatkozások jöjjenek létre, amelyek a múltat tovább írva, annak értékeit, és a közösség igényeit nem negligálva hoznak létre kortárs és egyben időtálló értékeket mindenki megaláztatására.

2 BELVÁRDGYULA BEMUTATÁSA

Belvárdgyula a Baranyai dombság 450 fős települése, Pécs és Mohács közötti átjáró térségében található. A falu egy széles hegyhát meredek lejtőjén fekszik, kis patakkal és változatos domborzati adottságokkal rendelkezik, főként egybefüggő szántók utalják a tájat. Kitűnő minőségű földjei állandó megélhetést biztosítottak, és biztosítanak ma is a településnek. Változatos morfológiai adottságai lehetővé teszik a szőlőművelést is, melyről a domboldalba épült pincesor is tanúskodik.

Belvárdgyula mai teljes nagyságát 1928-ban érte el, Ug, Belvárd és Gyula falvak egyesüléséből, ezért tehát érthető is, miért annyira elszórt a település lakóterületeinek elhelyezkedése.

A történelem során ellentéteket szülő nemzetiségi különbségek a XX. század közepére tűntek el végleg. A falu egykori elmaradottságát jól mutatja, hogy a település teljes közműhálózatának kiépítése a 2000-es években fejeződött csak be, és hiába tettek nagy erőfeszítéseket a település fejlődéséért, a lakosság folyamatosan csökken.

Belvárdgyula rövid története

A község Árpádkori település, fejedelmi, királyi birtok. Az első hitelesen igazolható jelzés a faluról 1056-ból származik, amikor a település a pécsi püspökség birtoka volt. Területe már régebben is lakott volt, melyeket ókori leletek is igazoltak.

Belvárd neve IV. Béla király Béla herceg nevű fiától eredhet. A tatárjárás után kisebb erődítmény épült, Bélavára, mely közelében alakult ki a falu. Béla herceg halála után a vár és környéke ismét a fejedelmi Gyula család egyik ágáé lett. A várat 1330 körül rombolták le, de a falvak (Belvárd, Yula/Jula) újraépültek. A 13. század végén a Győr nemzetségbeli Konrád pálos kolostort építtetett itt, melyet Szent László tiszteletére szenteltek. A falu 1356-ban vásártartási jogot kapott. 1484-től káptalani iskola is működött benne.

A török idő végére a település teljesen elpusztult. A falu késői utóda már a völgybe települt, Belvárd 1720 körül, Kisgyula 1818-ban települt át a mai helyére. 1730 körül lakossága elérte a 150 főt, mellyel a környék legnagyobb települése volt. A mai község Belvárd és Kisgyula egyesüléséből jött létre 1928-ban.

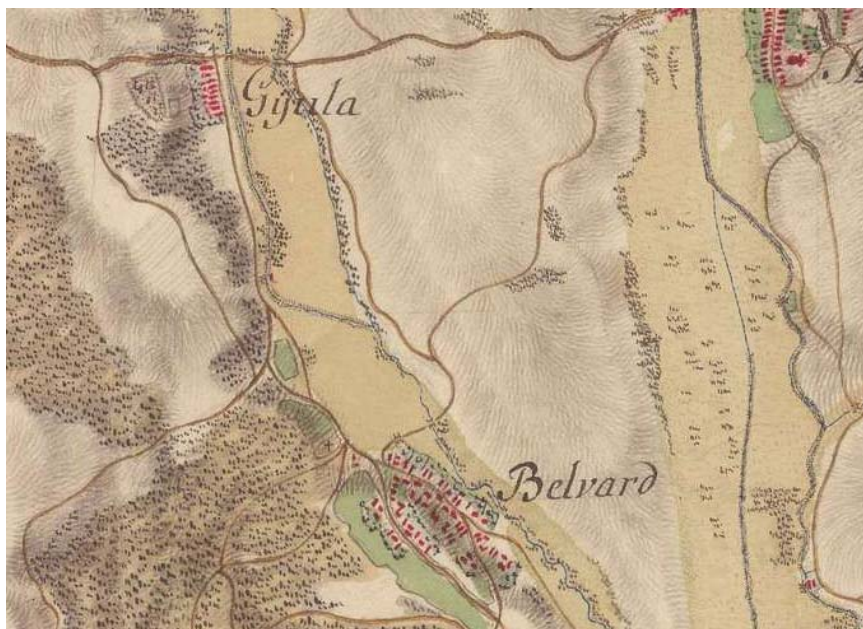
Belvárdnak a török hódoltság alatt is volt lakossága. A hódoltság végén csak néhány magyar élt a faluban. A 17. század végén a környező falvakból magyarokat telepített ide az uraság, továbbá rácokat és horvátokat. A Rákóczi szabadságharc óta magyarok és horvátok éltek itt. Első katonai felmérés idejében (1785) Belvárdon magyarok és illyrek éltek, katolikus és református lakosokkal. A falu ekkor 592 lakossal rendelkezett, és 80 házzal. A katolikusok a mohácsi járásbeli Olasz faluhoz tartoztak egyházilag.

Gyula (Kisgyula, Gyulapuszta) A 17. század végére elnéptelenedett. 1741 körül német kisházások, majd 1750 körül Tolna megyei református magyarok költöztek ide. 1785-ben 14 házat és 69 lakost jegyeztek fel, német katolikus lakosok éltek és Olasz volt az anyaegyházuk. 18. század közepén uradalmi majorság létesült a faluban, amikor a falu népessége zömmel magyar volt.

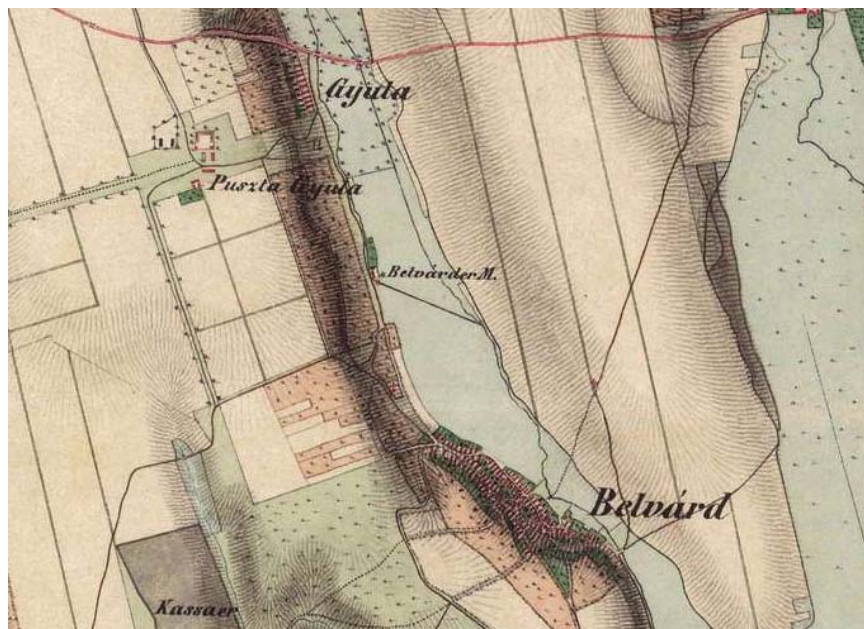
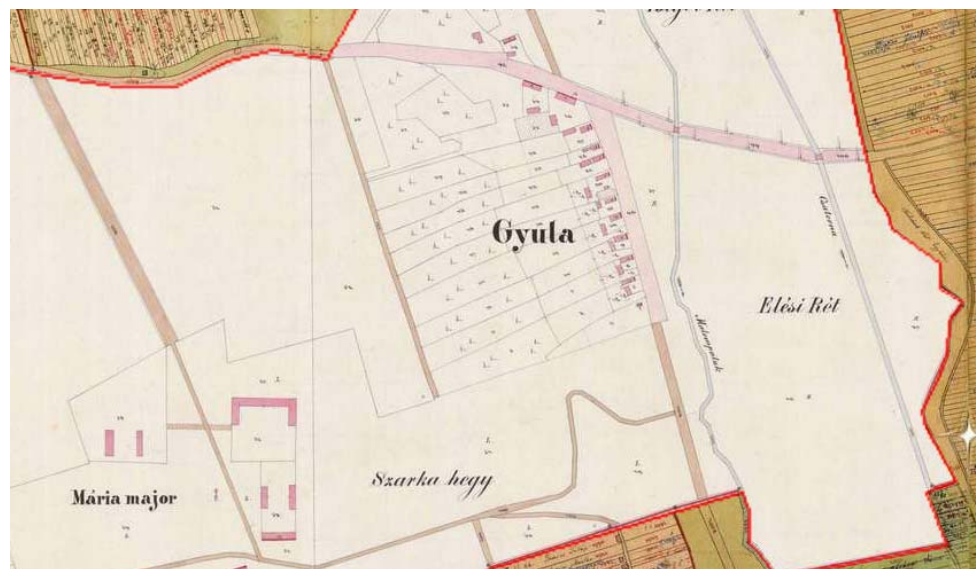
A település népességmegtartó ereje fokozatosan csökkent az 1980-as évekre, a lakosság elvándorolt jobb megélhetést keresve Pécsen. Iskolája 1980-ig, óvodája 2005-ig működött. Jelenleg Belvárdgyula aktív lakosságának fele megélhetése érdekében napi ingázásra kényszerül.

A község vallási és etnikai szempontból vegyes összetételű, lakossága nemzetiségi szempontból a magyaron kívül német, horvát, roma kisebbséghez tartozik.

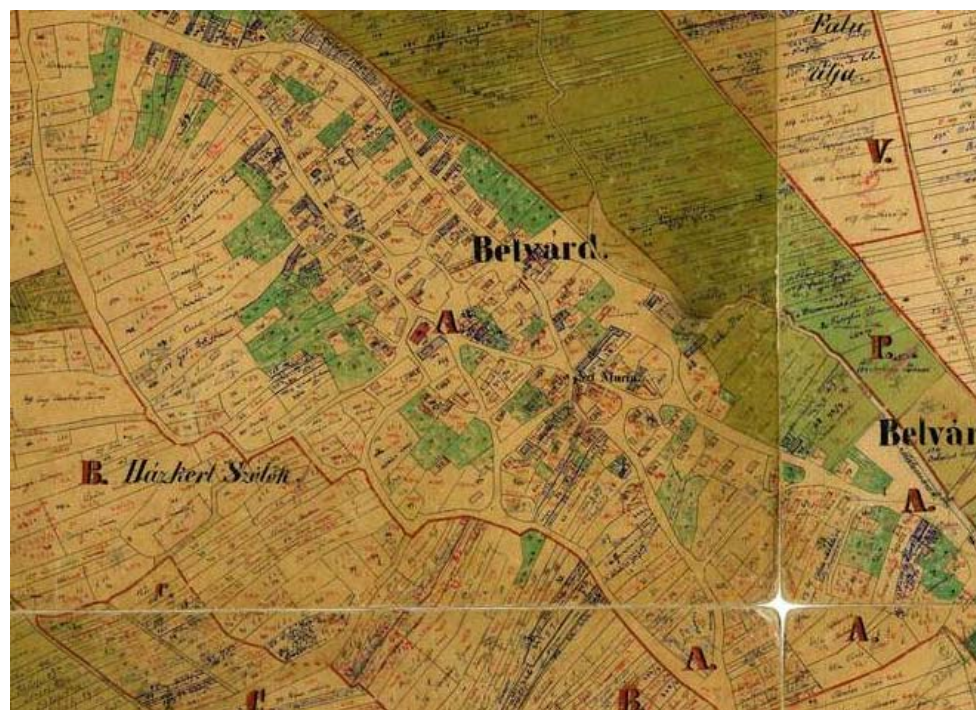

Első katonai felmérés (1763-1787)

Második katonai felmérés (1806-1869)

1866. Kataszteri térképek

3 ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG

Kulturális örökségünk megóvása mindannyiunk felelőssége

A helyi társadalomnak kiemelkedően fontos szerepe van az értékek feltárásában, megőrzésében és az új generációk számára történő átadásában.

Ismerjük meg, őrizzük meg, újítsuk fel!

Tegyük ezt úgy, hogy közben az eredeti stílus és érték is megmaradjon, ám a 21. század kívánalmainak is megfeleljen egy-egy régi épület.

Jelen fejezetben csokorba szedtük Belvárdgyula múltját, történelmét leíró épített örökségi elemeket, mindazon épületeket, építményeket, amelyek sajátos megjelenésüknél, jellegzetességüknél, településképi vagy településszerkezeti értéküknél fogva a térség, illetőleg a település szempontjából kiemelkedőek, hagyományt őriznek, az ott élő emberek és közösségek munkáját és kultúráját híven tükrözik, a táj jellegzetes képéhez tartoznak.

A hagyományos népi lakóházak méretét a család vagyoni helyzete, nagysága és összetétele határozta meg. Általában két-három generációs házak épültek, főépület téglából volt, cseréppel fedték. A homlokzatokat fehérre vagy halvány sárgára, az ajtókat, ablakokat sötétbarnára festették. A szoba szélességű ház az utcára merőlegesen, az udvar felé húzódott.

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

Belvárdgyula nem rendelkezik országos védelem alatt álló építészeti örökséggel.

BELVÁRDGYULA HELYILEG VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEI

Helyi védelemre érdemes emlékek

A főként katolikus vallású településen országos védelem alatt álló építészeti érték nem található, de szakrális illetve lakó- és gazdasági épületei szép számmal őrzik a népi építészeti hagyományokat.

A keresztény ember lakhelyének térbeli, szakrális hierarchiája volt, amit a templom, a kálvária / temető és a szentek szobrai, keresztek határoztak meg. Belvárdgyula bármely kicsiny település is, hasonló felépítésű vallási építményei, területei határozzák meg, melyek kivétel nélkül védelem értékűek.

Református templom

A református templom utcasarkon, támfallal védett domboldalon áll. Tornya a főbejárattal az északi homlokzat elé épült, a mellékbejárat a déli oldalon van. A hajót háromszakaszos csehsüveg boltozat fedi. A templom 1866-ban épült a torony homlokzatán látható évszám szerint. 1966-ban tatarozták, a tetőt a 2000-es évek közepén újra cserepezték. A falazott karzat a hajó torony felőli végén három kosárféves boltívén nyugszik.

Római katolikus templom

A Rózsafüzér Királynő tiszteletére 1854-ben épült Római Katolikus templom 2006. május 22-én összedőlt. Helyén 2010-ben a régi alapok kiemelésével emlékparkot alakítottak ki. Az új katolikus templom 2007. decemberében került felszentelésre..

Lakó- és gazdasági épületek

A település halmazos alapszerkezetének elemei a fésűsen sorakozó parasztporták, melyekre jellemző a falazott oszlopú tornác kialakítása. A lakóépületeken felül a szépen megőrzött kő illetve téglafalazatú kerítések, és a szőlőhegyi pinceépületek is sok esetben védelemre javasoltak.

Általános trend, hogy az épületek modern átalakításával egyre gyorsabban tűnnek el építészeti értékeink. Kulturális, helyi építészeti értékeink eróziója egyrészt önkormányzati és külső pályázati lehetőségek kiaknázásával állítható meg, másrészt a helyi lakosság, ingatlan tulajdonosok tájékoztatásával elérhető, hogy a beavatkozások már a megbízói oldalról is értők, értékőrző módon történjenek.

Belvárdgyula helyileg védett építészeit értékei

Helyrajzi szám	Cím	Megnevezés
51	Petőfi Sándor utca	református templom
12/1	Rákóczi Ferenc utca 38.	lakóépület
31/2	Rákóczi Ferenc utca	emlékpark, kereszt
126	Rákóczi Ferenc utca 20.	kerítés, góré
184/1	Rákóczi Ferenc utca 23.	lakóépület, melléképület
136	Rákóczi Ferenc utca 12.	lakóépület
130	Rákóczi Ferenc utca 16.	lakóépület
198	Kossuth Lajos utca 23.	lakóépület, melléképület, góré (tájház)
112	Petőfi Sándor utca 23.	lakóház
76/1	Petőfi Sándor utca 10.	lakóépület
202/2	Kossuth L. utca 15.	lakóépület
055/5	Gyulapuszta, Arany János utca	kúria
1005	külterület	présház
1123	külterület	présház
1061	külterület	présház
1076	külterület	présház
1077	külterület	présház
1083	külterület	présház
1088	külterület	présház
1085	külterület	présház
1089	külterület	présház
86/2	Kossuth Lajos utca 14.	kapu
318/1	Kisgyula, Ady Endre utca	kereszt
53/1	Gyulapuszta, Arany János utca	kereszt
99	Kossuth Lajos utca, temető	kereszt
149	Kossuth Lajos utca	emlékmű

TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG

Táji jellemzők

Belvárdgyula a Baranyai dombtság dombvidéki területein fekszik, melynek völgyében a Belvárd-Vasas vízfolyás, legmélyebb délkeleti völgyében a Karasica egyik ága folyik. A termőtalaj jó minőségű, intenzív művelése folytán egybefüggő szántók uralják a tájat.

Az észak-déli irányú Vasas-Belvárdi vízfolyás mentén található vizes élőhelyek az erdős területekkel az országos ökológiai hálózat elemei. A tájhasználat kapcsán figyelembe kell venni a védendő természeti értékeket, melyek közül jelentőségüknél fogva kisebb területfoltok állnak országos védelem alatt.

Tájhasználat

A tájhasználat alapjait a morfológiai viszonyok és a talajadottságok egyértelműen meghatározzák.

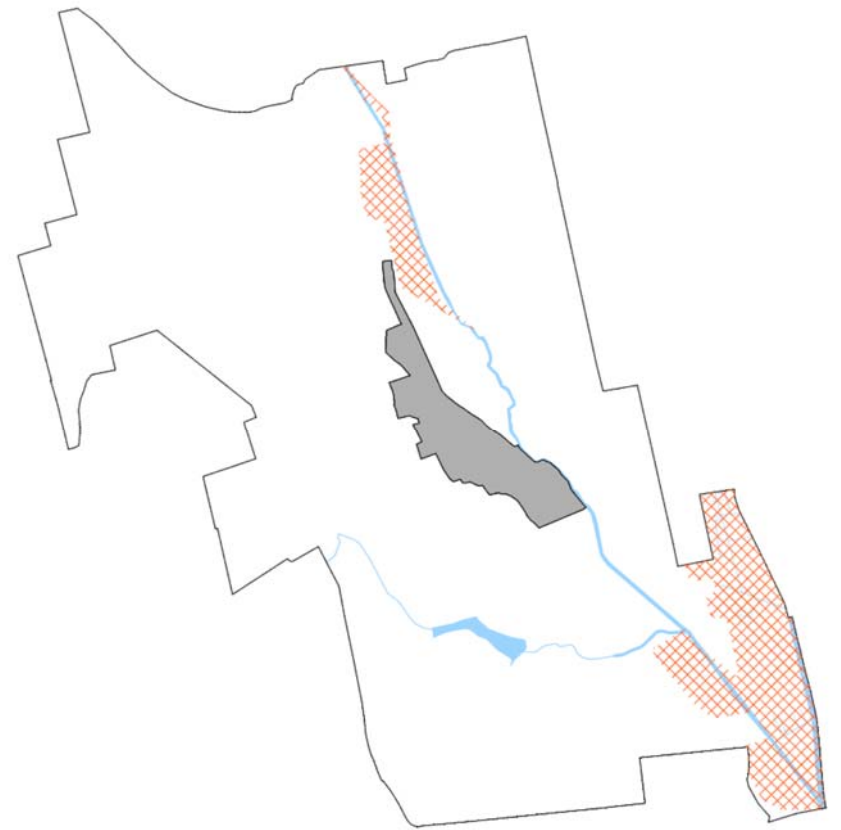
A térség szántóterülete jelentős. A Vasas-Belvárd menti vizenyős terület északi része beerdősült, míg a délebbi, alacsonyabb fekvésű részén, és a Karasica mentén rét területek jellemzik. A szőlőterületek a település középső, lankás domboldali részén alakultak ki. Fő haszonnövény a búza és a kukorica, továbbá a rétek-legelők állattartó képessége is számottevő.

A táj vizuális értékei az elsődlegesek, ez a leginkább szembe tűnő. A lankás elhelyezkedésű faluszerkezet, belesimul a kisebb dombok, völgyek által meghatározott tájképbe.

Belvárdgyula részben az országos ökológiai hálózat területére esik, melynek célja, hogy természeti, természet közeli területek, valamint védett természeti területek, és védőövezetek között a biológiai kapcsolatot biztosítsa. Belvárdgyula területén a hálózat ökológiai folyosója található, melyet az alábbi ábra mutat be.

4 ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

Ha építkezünk az gondoljuk át legalább a következőket:

1. A lehető legpontosabban, igyekezzünk megfogalmazni saját és családunk igényeit. A megfogalmazott igényeket kiszolgálni képes házzal szemben támasztott alapvető követelményeket egy építési programban rögzíthetjük. (szobák, helyiségek száma, mérete, életvitelhez kapcsolódó egyéb építmények szükségessége stb.)
2. Az igények megfogalmazásában, építési program összeállításában elsősorban az építész van segítségünkre és szintén az építész feladata az otthonunk, beruházásunk műszaki tervi megfogalmazása is. Ezért fontos, hogy jó építészt válasszunk. Bátran kérjünk referenciamunkákat. (ne spóroljunk a tervezőn, a tervezés költsége elenyésző a teljes beruházáshoz képest)
3. Az építési program összeállításában, már a tervezés ezen szakaszában kérjük építész segítségét. Az építész feladata elsősorban beruházásunk tervi formába való öntése, azonban szerepe nem áll meg itt. Amennyiben egy épület megalkotása során az építész és a megbízó között kölcsönös, bizalmon alapuló kapcsolat, megfelelő kommunikáció alakul ki, akkor sokkarta jobb megoldások születnek.
4. Válasszunk megfelelő telket tervezési programunk megvalósításához. A kiválasztott hely feleljen meg egyaránt elképzeléseinknek és életmódunknak is, tovább a Belvárdgyulán érvényes helyi építési szabályozást is vegye figyelembe. Nem szabad megfeledkezni az út és közműcsatlakozási lehetőségekről sem. (Keressük fel a település főépítészt).

5. Ismerjük meg és vegyük figyelembe a kiválasztott hely táji, természeti és épített környezetét. Illeszkedő módon építkezünk benne. Ez korántsem jelenti az épületek másolását. Néhány arány, forma szín alkalmazása mellett, még mindig a lehetőségek és egyéni gondolataink kifejeződésének tárháza kínálkozik előttünk, melyet ha jól használunk saját magunk, szomszédjaink és az egész település számára értéket teremtünk.
6. Ismerjük meg és a tervezés során vegyük figyelembe a hely táji, természeti és épített környezetének értékeit. Minden esetben illeszkedő módon, Belvárdgyula páratlan faluképébe illeszkedve építkezünk. Az illeszkedés, nem jelenti a házak konformizálódását. Néhány alapvető ajánlás, forma figyelembevétele mellett még témérdek lehetőségünk áll rendelkezésre saját elképzeléseink megvalósítására.
7. Alkossunk egyedit ami illeszkedik. Ezen elvekről a paraszti kultúra építészetéből sokat tanulhatunk, hiszen nincs olyan település ahol két ugyanolyan épületet találunk, de az utca és település mégis egységes képet mutat.

Belvárdgyula építészeti karaktere

- földszintes, egyszerű tömegű épületek
- nyugodt, sima nyeregtető
- oromfalas vagy csonkakontyolt épületek
- téglapilléres tornác
- tengelyes ablakszempár
- dísztelen vakolt falfelületek
- oldalhatáron álló beépítés

Ma is követendő jellegzetességek

- tiszta, egyszerű, nyugodt formák
- jó arányok, egyensúly
- egyszerű, természetes anyagok
- oldalhatáron álló beépítés

Beépített területekre vonatkozó ajánlások

A településkép egységét a hasonló karakterű épületek adják, ezért az épületek formálásakor az anyaghasználatban, a homlokzatképzésben, a színezésben az illeszkedés az elvárás, amely nem zárja ki a jelen korszerű építészeti törekvéseket sem.

Belvárdgyulán jellegzetes, kialakult építészeti arculatról beszélhetünk, amely a település történeti hagyományait is tükrözi. A 18-19. század emberének életformájához igazodóan jött létre az oldalhatárra épült házak sora. Az oldalhatáron való építkezés nem elavult megoldás. Egyaránt előnyös klimatikus, hely kihasználási, vagyonvédelmi és költséghatékonysági szempontok szerint is.

Ez a település kialakult építészeti karakterének alapja, melyhez minden esetben igazodni szükséges, hogy megmaradjon a község történeti településszerkezetének hangulata és emberi léptéke. Modern építészeti megoldások esetén is reagálni kell a kialakult épített környezetre, megőrizve a kialakult nyugodt faluképet.

Elkerülendő, idegen motívumok

- túldíszítettség
- összetett formák
- tagolt tömeg
- harsány színek
- „mű” anyagok

Sajátos épületek, épülettartozékokra vonatkozó ajánlások

A rendeltetéssel összefüggő hirdető-berendezések elhelyezése és kialakítása, az épület gépészeti és egyéb berendezései, tartozékai elhelyezésére vonatkozó megoldások az utcaképet- nem zavaró módon kell hogy történjenek..

Síktáblás napelem, napkollektor az építészeti környezethez illeszkedve magas tetős épületen az épület ferde tetősíkjában, azzal megegyező dőlésszögben, lapos tetős épületen elsősorban az épület attikájának takarásában, vagy az épület formálásába építészetiileg beillesztve javasolt elkészíteni úgy, hogy az funkcionalitásának megtartása mellett a lehető legkevésbé zavaró hatású az utca, település és tájképre

Az újonnan elhelyezésre kerülő napelemek és/vagy nap-kollektorok összes felületének nagysága a tetőfelülethez képest maximálisan 1:2 aránnyal készüljön, elrendezését tekintve egyenletes, szimmetrikus kiosztás alkalmazása javasolt. A napelemek és/vagy napkollektorok felületarányának jelentős eltérése az előírányzott 1:2 értéktől, ezáltal a teljes tetőfelületen való alkalmazás, továbbá a rendezetlen elhelyezés és a tetőfelületből való aránytalanul nagy mértékű kiemelés vagy dőlésszög kibillentés nem elfogadható.

Közművek elhelyezésére vonatkozó ajánlások

Az infrastruktúra hálózat elemeinek és műtárgyainak elhelyezésére, bekötések kialakítására külön hangsúly kell fordítani. Kialakításuk során az utcaképet legkevésbé zavaró megoldásra kell törekedni.

Közművek, légvezetékek, földkábelek elhelyezésénél meghatározó szempont kell legyen a településkép és a fászszerű növényállomány védelme.

Törekedni kell a közművezetékek föld alatti vezetésére. Ahol ez nem megoldható, a vezetékeknek optikailag követni kell az utca vonalát.

Törekedni kell az oszlopok zóldsávban való elhelyezésére, a fásítás (beleértve a gyökérzetet és a koronát is) zavarása nélkül, ritmikus kiosztással. A közműlégvezetékek egymással és a közúttal való keresztezését minimalizálni szükséges.

A közművek közterületi felszíni műtárgyai (betonházas transzformátorok, kapcsolószekrények, stb.) az utcán belül lehetőség szerint azonos megjelenésűek legyenek, néhány típus alkalmazásával. A műtárgyak azon oldalai, melyek nem akadályozzák azok hozzáférhetőségét, kezelhetőségét, valamint a közlekedést, lehetőség szerint oldalról növényzettel legyenek takarva.

Az épületek külső csapadékvíz lefolyói lehetőség szerint föld alatt legyenek elvezetve, ahol befogadóként rendelkezésre áll közterületi csapadékvíz elvezető csatorna, illetve szikkasztó árok.

Felújításnál, bővítésnél, vagy éppen új épület létesítése esetén a tulajdonosi elképzelések mellett fontos az épület környezetének tanulmányozása, és a telek adottságainak megismerése. Jelen fejezet bemutatja, hogy a telek kerítésének, a homlokzat megjelenítésének, és a zöld környezet kialakítása során mik azok az általános alapelvek, amelyeket érdemes figyelembe venni a tervezés és kivitelezés során.

Cégérek, reklámhordozók

Habár a településen jelenleg alig egy-egy épület érintett a cégérek, és egyéb reklámfelületek kialakításában, mégis iránymutatásként érdemes foglalkozni velük.

Figyelembe véve a hagyományos falusias környezetet, fontos hogy a cégérek és reklámhordozók:

- illeszkedjenek a homlokzat színeihez, és arányaihoz;
- kialakításuk során kerüljük a villódzó és hivalkodó színű megvilágítást;
- lehetőség szerint megvilágított, és ne világító kivitelben készüljenek;
- nagysága ne haladja meg az 1 m²-t;
- kialakításuk során kerüljük a felületek fóliázását;
- és lehetőség szerint látványterv alapján készüljenek.

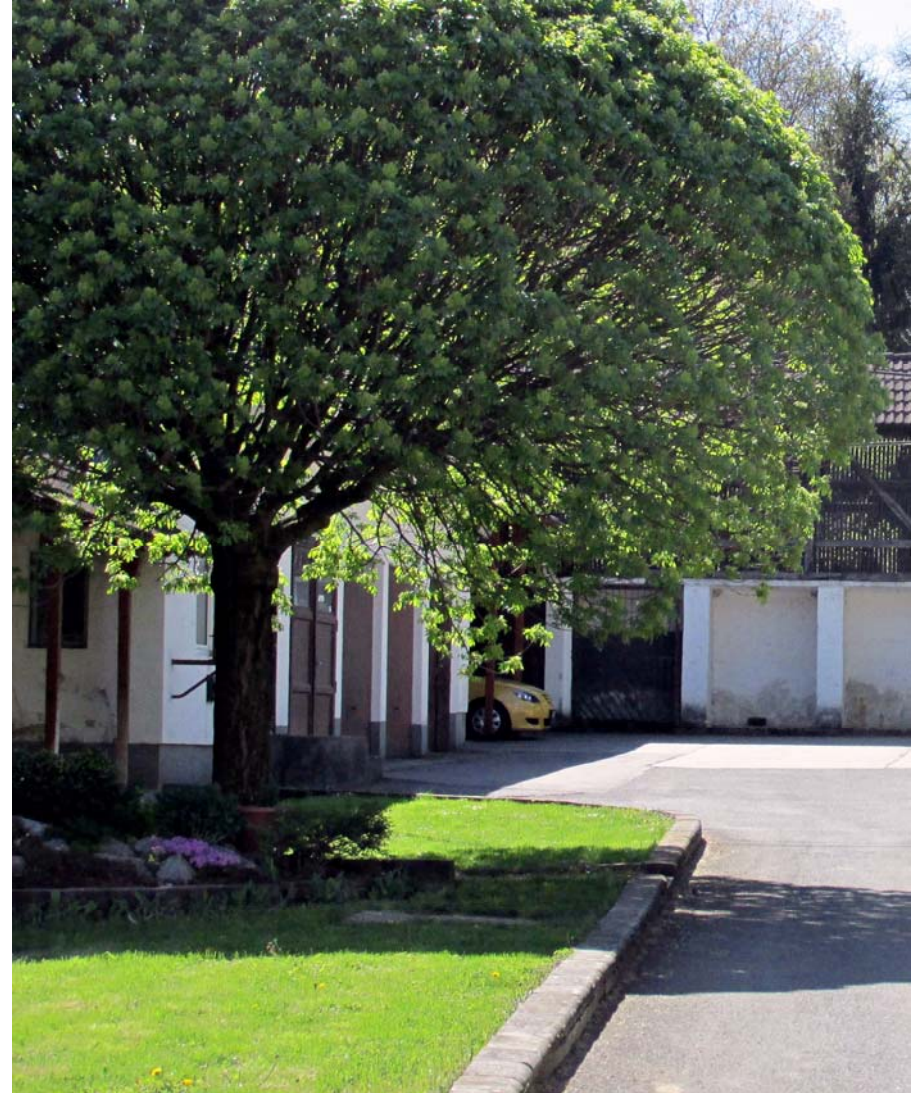

Kertek

A saját művelésű konyhakertekben termesztett zöldség, és az udvaron ültetett gyümölcsfák-és bokrok biztosították a család konyhai szükségleteit.

Az udvar kialakításánál az alábbiakat célszerű figyelembe venni:

- A térburkolat legyen szórt kavics, kő, bontott téglá, vagy farönk. Kerüljük az udvar betonozását.
- A régi berendezési tárgyakat eredeti helyzetükben őrizzük meg – a kutak ma is jó szolgálatot tesznek a kert öntözésében akár korszerű szivattyú építésével.
- Kerüljük a rézsús tereprendezést.
- Ahol a légvezetékek miatt lehetőség van rá, ott egységes koncepció alapján utcafásítás javasolt.
- Ahol erre nincs mód, ott a telkek előtti zöldsávok kialakításában és fenntartásában a lakók is szerepet vállalhatnak. Ezekbe a sávokba maximum 1 méter magasságú cserje ültetése javasolt.
- A növényzet kialakításával segítsük az épület tájba illeszkedését.
- A településrészek szerkezetéből adódóan a hátsókerterek nagy része közvetlen kapcsolatban van a természettel, gyakorlatilag a kert meghosszabbítása maga a táj, ami hozzájárul a sajátos zöldfelületi arculathoz. Magas sövényrel, vagy tömör, átláthatatlan kerítéssel a táj lezárása kerülendő.
- A harmónia jegyében kerüljük a mértani, hosszú egyenes vonalakat, és törekedjünk a falusi kertek asszimetriájára.
- A gypszint mellett azonos súllyal jelenjen meg a fa-és cserjeszint.
- Kerüljük az angol pázsitot, helyette tartsuk meg az ősgyepet, így megőrizhetjük a ritka jellegnövényeket.
 - A kisméretű kerteket változatos kiültetéssel lehet feldobni, ebben segítenek a virágzó és a színes lombú cserjék, évelők.
 - Tartsuk meg az őshonos növényzetet és kerüljük az invazív fajokat. Új ültetés esetén lombhullató fajok telepítése javasolt.

Közterületek

A település lakóinak és látogatóinak első benyomása a közterek rendezettsége. Éppen ezért elsődleges cél a közterületek minőségének és tisztaságának fenntartása. A rendezettség érzetét segíti, ha a különböző felületeket (járda, út, parkoló, zöldfelület) határozott vonalak, például szegélykövek, burkolatváltások választják el egymástól. A falusias környezet megőrzése érdekében az utcabútorok és egyéb köztárgyak illeszkedjenek a település arculatához.

Az utcakeresztmetszet jól tükrözi a telkek és az utcák viszonyát, a település szerkezetét, ezért fontos, hogy jól használható, harmonikus módon alakítsuk ki. A járdák közelében alacsony cserjék közép magas cserjefoltokkal, majd fák, ismét cserjék, végül cserjékkal oldott parkolóhelyek kialakítása kötheti össze a járdát és a közutat. Törekedjünk a térhasználatok világos szétválasztására. Ne alkalmazzunk gyeptet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepre parkolást.

Ahol a légvezetékek megengedik, a közművek figyelembe vétele mellett törekedni kell az utcák fásítására, megőrizve a meglévő állományt. *Ajánlott fafajok a kőris, berkenye, juhar, hárs, valamint ezek alakilag változatos fajtái.*

A közösségi terek, úgy mint a sportpálya, és a templom körüli tér kialakítása során illeszkedni kell a településképhez. Használjunk természetes anyagokat, és lehetőség szerint kis felületet burkoljunk.

Közművek, légvezetékek, földkábelek elhelyezésénél meghatározó szempont kell legyen a településképe és a fászfű növényállomány védelme. Törekedni kell a közművezetékek föld alatti vezetésére. Ahol ez nem megoldható, a vezetékeknek optikailag követni kell az utca vonalát.

Törekedni kell az oszlopok zöldsávban való elhelyezésére, a fásítás (beleértve a gyökérzetet és a koronát is) zavarása nélkül, ritmikus kiosztással. A közműlégvezetékek egymással és a közúttal való keresztezését minimalizálni szükséges.

A közművek közterületi felszíni műtárgyai (betonházas transzformátorok, kapcsolószekrények, stb.) az utcán belül lehetőség szerint azonos megjelenésűek legyenek, néhány típus alkalmazásával. A műtárgyak azon oldalait, ahol nem akadályozzák azok hozzáférhetőségét, kezelhetőségét, valamint a közlekedést, javasolt növényzettel takarni.

Az épületek külső csapadékvíz lefolyói lehetőség szerint föld alatt legyenek elvezetve, ahol befogadóként rendelkezésre áll közterületi csapadékvíz elvezető csatorna, illetve szikkasztó árok.

Zöldfelületek, vízpartok

Ahhoz, hogy a településkép a legkedvezőbb képet mutassa, komplex, a zöldterületre is kiterjedő tervezés szükséges. A tervezés első lépése, hogy figyelembe vegyünk a zöldfelülettel szorosan összefüggő pl. gyalogos és kerékpárút fejlesztések során a meglévő zöldfelülettel való kapcsolódást.

Fák ültetésénél kerülendők a tájidegen fajok, és helyettük őshonos fajták telepítése javasolt. A teljes települést érintően fakivágási rendelet és egyedi tájérték kataszter megalkotása segíti elő a zöldfelület megfelelő gazdálkodásának elősegítését. Változatos tájkép alakítható erdősávok és tájfásítás telepítése esetén a mezőgazdasági utak és művelési táblák határai mentén, és biztosíthatjuk vele a belterület és zöldfelületi hálózat közötti kapcsolat megteremtését.

Javasolt cserje és fafajok a galagonya, kökény, csíkos kecskerágó, veresgyűrű som, húsos som, valamint a gyertyán, tölgy, éger, vadvörte.

Vízpartok esetén elsődleges cél a védett értékek, úgy mint a természetes növényzet megóvása, és az ökológiai folyosók szerepének megerősítése. A partvonal revitalizációja során törekedni kell olyan növényállomány telepítésére, amelyek megakadályozzák a part erózióját.

Nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*)

Nagy lombú kőris (*Fraxinus* sp)

Korai juhar (*Acer platanoides*)

Kékszakkál (*Caryopteris incana*)

Trombitafolyondár (*Campsis radicans*)

Levendula (*Lavandula angustifolia*)

Borostyán (*Hedera helix*)

Vadszőlő (*Parthenocissus*)

Rózsalconc (*Veigala* sp)

Telepítésre ajánlott fa és cserje fajok:

Lomblevelű fák közül javasolható a hárs (*Tilia* sp.), juhar (*Acer* sp.) gyertyán (*Carpinus betulus*), nyír (*Betula pendula*), csertölgy (*Quercus cerris*), kőris (*Fraxinus ornus*)

Cserjefajok közül a következők ajánlhatók telepítésre: trombitafolyondár (*Campsis radicans*), mályvacserje (*Hibiscus siriacus*), cserjés pimpó (*Potentilla fruticosa*), japán gyöngyvessző (*Spiraea japonica*), kékszakkál (*Caryopteris incana*), (Ligustrum ovalifolium), hóbogyó (*Symphoricarpos albus*), piros levelű törpe borbolya (*Berberis thunbergii atropurpurea „Nana”*), pompás gyöngyvessző (*Spiraea bumalda*), levendula (*Lavandula angustifolia*) valamint a kerti pálmaliliom (*Yucca filamentosa*), és a törpe őszirózsa (*Aster dumosus*).

Kerti építmények befuttatására alkalmas növényfajok: vadszőlő (*Parthenocissus tricuspidata*), borostyán (*Hedera helix*), lila akác (*Wisteria sinensis*), iszalag (*Clematis* sp.). lonc- fajok.

Amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)

Bálványfa (*Ailanthus altissima*)

Fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)

Ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*)

Gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)

Nem javasolt növények:

Nem javasolható telepítésre: fehér akác: (*Robinia pseudoacacia*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) bálványfa (*Ailanthus altissima*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*), bodza (*Sambucus nigra*). Invazív növények telepítése nem javasolt (A 346/2008. (XII.30) Korm rendelet tartalmazza az invazív növények teljes listáját)

Az élőhelyek különbözősége miatt fásítást kertépítészeti terv alapján javasolt végezni.

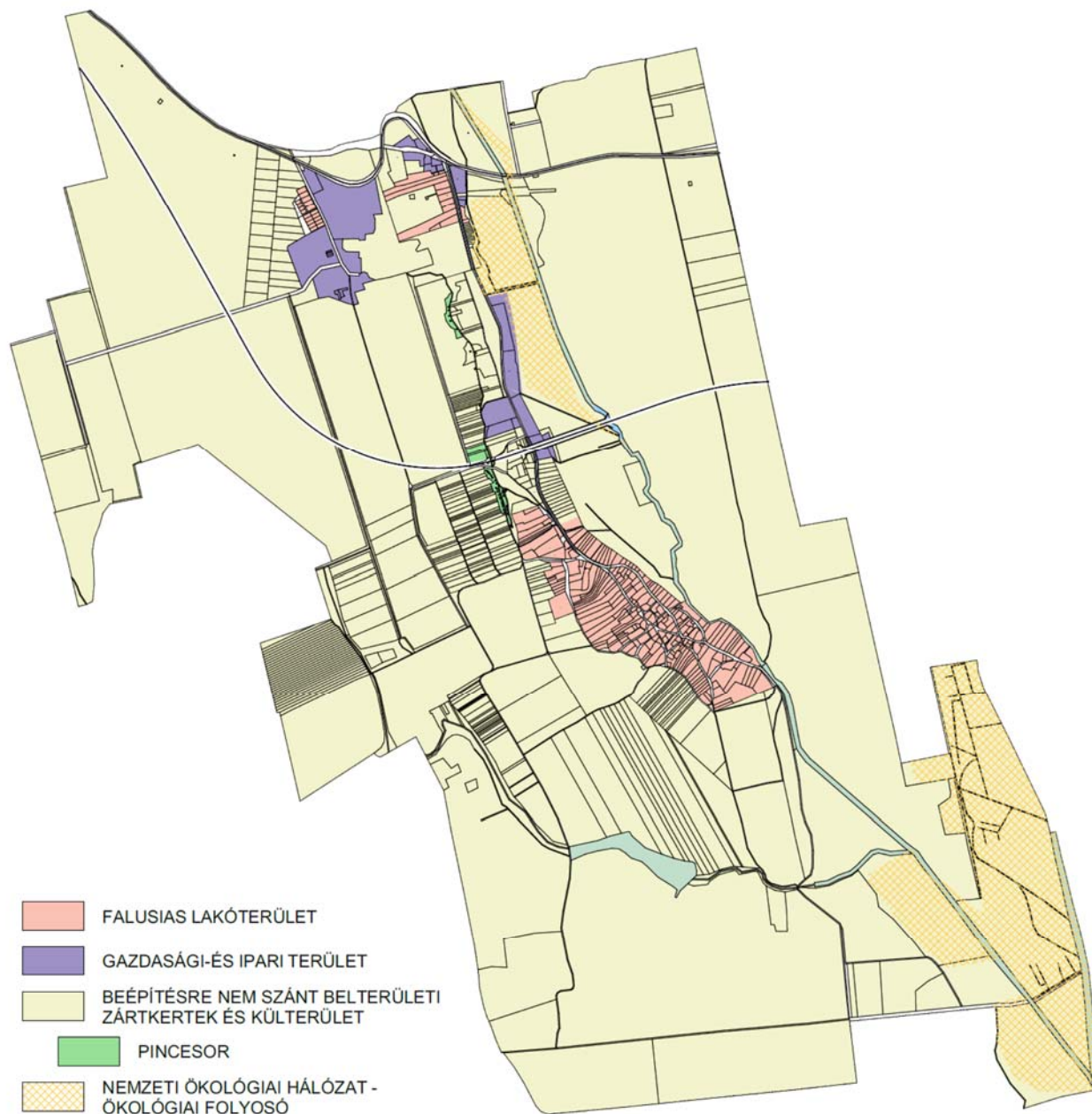

5 ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

Belvárdgyulán - az arculati jellemzők tekintetében - négy eltérő karakterű területre osztották meg. A beépített területek zöme falusias lakóterület, amelynek elemei a 18-19. század hagyományos népi építészetének eredeti illetve átalakított lakó és gazdasági épületei.

A főként mezőgazdaságra épülő gazdasági területek a főút –és bekötőút menti területekre jellemző, melyek építészeti jegyei a hagyományos karaktertől eltérő, nagytömegű silók és csarnoképületek.

Mindezeket körül ölelik a nagy kiterjedésű szántók, a Vasas-Belvárd és Karasica vízfolyás menti gyepek illetve erdő területek. A külterülethez tartoznak a belterület nyugati részén található domboldali szőlőhegyek és pincesorok, melynek építészeti értékei hagyományos jegyeket képviselnek.

A FALU AKÓTERÜLETE

A településkarakter meghatározói a halmazos beépítésű ősi településmag, melynek egyediségét a lankás utcák változatos utcaképe, valamint a sík terepen jellemző szalagtelkes településszerkezet adja meg. Településképi szempontból meghatározó templomtorony, valamint a jellegzetes hagyományos falusias épületek. Az egy traktusos, tornácos, vagy tornác nélküli, oromzatos beépítést gazdagítják utcával párhuzamos gerincű házai, és a szép számmal megmaradt terméskő alapzatú kerítések képei. Az íves vonalvezetésű, kanyargós szűk Petőfi utca kisebb méretű, több helyen felaprózódott telkeinek sűrű beépítése változatos utcaképet eredményezett.

Az ősi szerkezetű településrésztől kissé elkülönülten a főút és a bekötőút mellett, az egykori állattartásra és földművelésre berendezkedett település gazdasági épületeinek sorát találjuk.

A FALU KARAKTERRE VONATKOZÓ EGYEDI AJÁNLÁSOK

Telepítés

A telkek beépítési módja jellemzően oldalhatáron álló, fésűs beépítés.

A házak utcavonalra való telepítése történeti hagyomány, új épületünket ennek megfelelően telepítsük.

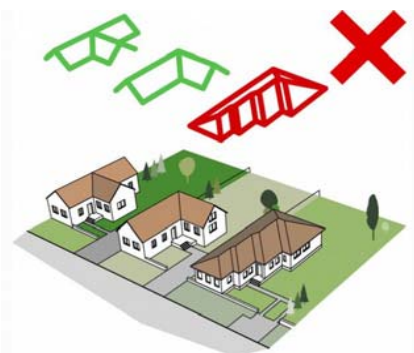
A karakterben nem javasolt a szabadonálló (telek közepén elhelyezett) illetve a telken nagymértékben hátrahúzott beépítés illetve az utcára nyíló gazdasági vagy tároló épület.

Tömegformálás:

A településrészen az egyszerű, a telek mélysége felé bővülő, vagy beforduló, arányos épülettömegek a jellemzők. A szűk utcaterű szerkezetben a széles épülettömeg idegenül hatnak ezért kerülendő!

Magasság

Az épületek korábban jellemzően földszintesek voltak, újabban már a tetőterek beépítése is megszokott. Új vagy átalakított épületünk magassága a meglévő épületekhez, az utcaképhez igazodó legyen.

Nem javasolt a többszintes illetve túl magas házak elhelyezése.

Tetőhajlás, Tetőforma

A hagyományosan alkalmazott tetőhajlásszög 40-45°, az épületek telepítése mellett ez a legmeghatározóbb építészeti karakter, melyhez igazodni szükséges.

Az egytraktusos, hosszú épületek nyeregtetővel fedettek, az utca felé oromfallal, vagy csonkakontyos oromfallal kialakítottak.

A túl meredek („alpesi”) illetve túl alacsony („mediterrán”) hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja a falu egységes utcaképét, ezért kerülendő.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

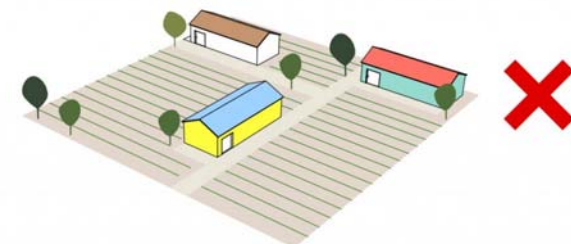
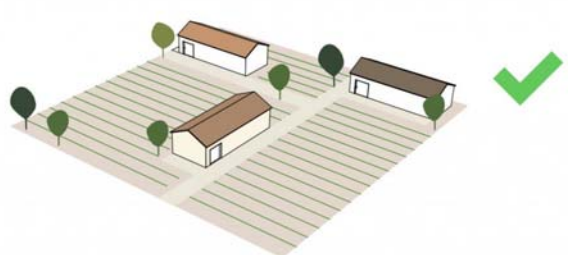
Anyaghasználat során javasolt a téglá, terméskő alkalmazása, a kerámia cserép fedés valamint a homlokzat sima vakolt felületű kialakítása. Általánosságban a kapart, dörzsölt, szórt felületképzések idegenek a településrész hagyományaitól, alkalmazása kerülendő, vagy csak egyes felületek hangsúlyozásra vegyesen használjuk a homlokzaton.

A gazdasági épületek esetében az a nyerstégla illetve vegyes kő falazatok illetve azok adta textúra váltások, plasztikus nyíláskeretezések, homlokzattagolások megtartása kiemelten fontos.

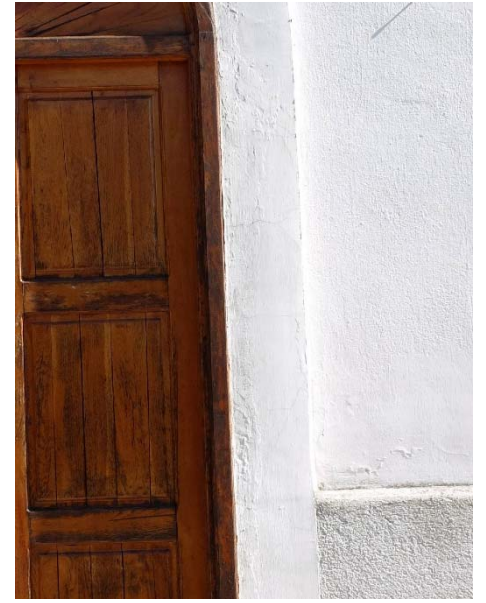
A karakter épületeinek színvilága változatos, mégis harmonikus egységet képez, ezért nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat a homlokzatok tekintetében sem. Javasolt a fehérben vagy természetes föld színek, világosabb árnyalatai.

A karakterben a klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn.

Nem ajánlott a túl határozott karakterű, nagyhullámú, nagyméretű cserepek alkalmazása.

Ajánlott anyaghasználat

Ajtók, ablakok

A Karaktert a 2 illetve 2+1 ablakos, szimmetrikus, kiegyensúlyozott utcai homlokzatú parasztházak, túlnyúló ereszes illetve kifutó tornácok kialakítása jellemzi. Az épületek hagyományos nyílásrendjét sok épületen megváltoztatták, nyílászáróit kicserélték.

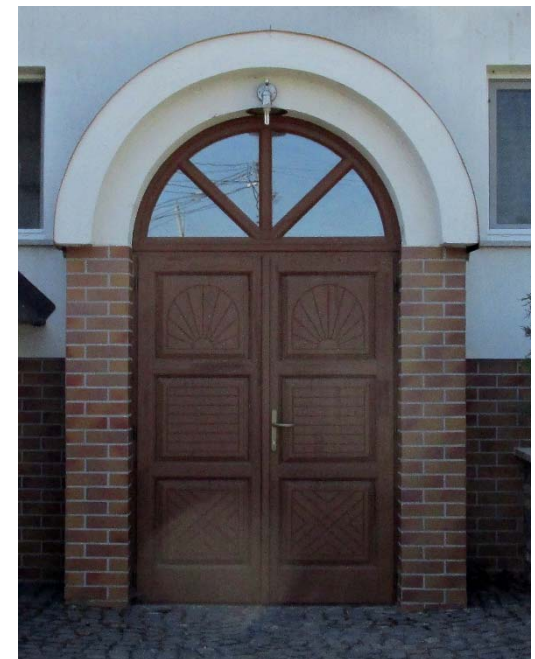
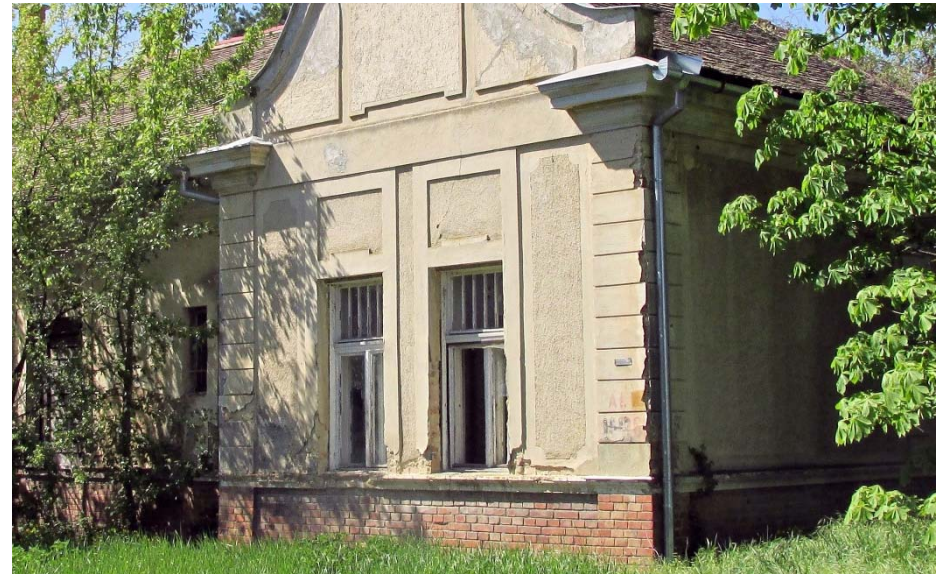
A polgári, beforduló tömegű épületeket is a rendezett, ritmusos kiosztású, harmonikus homlokzati arányú nyílásalakítás jellemzi.

Új építésnél, felújításnál is kövessük e jellegzetességet!

Lehetőleg válasszunk fa (fa mintázatú egyéb) anyagú nyílászárókat. Javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok használata, hiszen míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható.

A nyílásokkeretek esetében is a rikítók helyett javasolt a természetes, föld színek használata.

Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert, illetve redőnyszekrényt beépített, rejtett kivitelben a nyílászáróval megegyező színben kialakítani. A nyílászárók javasolt színe világos, természetes fa szín, barna vagy olíva zöld, vagy ezek szürkével tört árnyalatai.

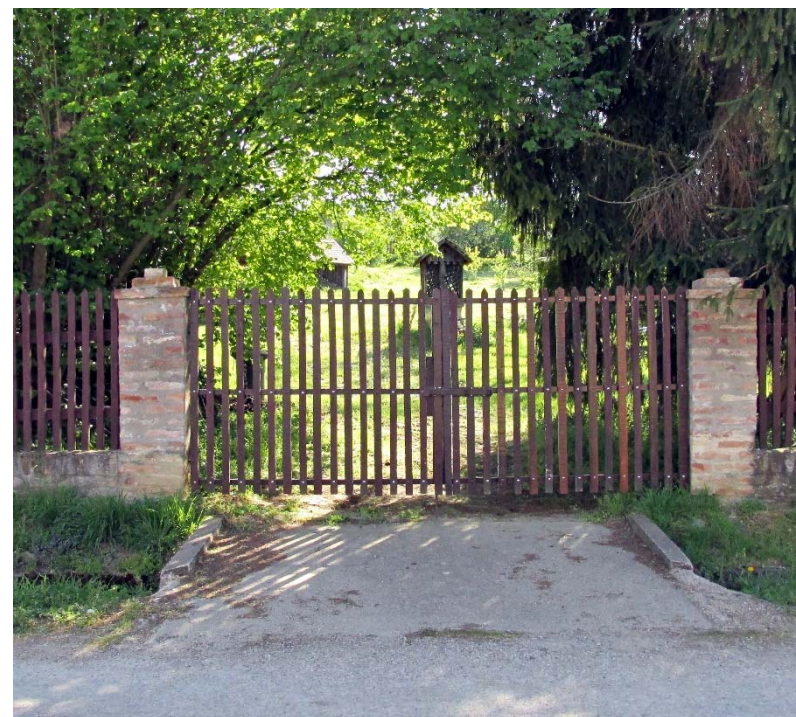
Kerítések, térfalak

Az utcakép szerves részei a kerítések.

A karakterben a régies léckerítéseket, a városias attitűdök velejárójaként megjelenő díszesebb kovácsoltvas és hagyományos vessző kerítéseket is találunk.

Ezeket lehetőség szerint őrizzük meg! Új kerítés építése esetén modern eszközökkel is reagálhatunk erre a tradícióra.

A kerítés és az épület anyag- és színhasználata legyen összhangban! Sem a közterületi kerítések, sem az építési telkek közötti kerítések magassága ne haladja meg az 1,5 métert! Kerítésként élő sövény telepítése esetén viszont az 1m-es sövénymagasság ajánlott.

Kertek

Az udvarokat általában nem díszítik. Szerepük inkább gazdasági célú. Többnyire gyümölcsfák láthatók a ház körül, vagy a mezőgazdasági gépeket tárolják az udvarokon.

A díszkert kialakítással az új beépítéseknél találkozhatunk, mely a továbbiakban is követendő törekvés.

GAZDASÁGI ÉS IPARI TERÜLETEK

A településkarakter meghatározói a táji adottságok: a vízfolyás völgyei, a szelíd, napsütötte K-i és Ny-i tájolású domboldalak, a településképi szempontból meghatározó templomtorony, valamint a jellegzetes halmazosan beépült hagyományos falusias épületek.

A védett szerkezetű településrésztől kissé elkülönülten az út mellett, az egykori állattartásra berendezkedett település részben átalakított gazdasági épületeinek sorát találjuk.

GAZDASÁGI ÉS IPARI TERÜLETEK KARAKTERÉRE VONATKOZÓ EGYEDI AJÁNLÁSOK

Telepítés, tömegarány

A gazdasági területek telkein szabadonálló beépítéseken belül lehetséges épület elhelyezése. Ezek telepítése változatos, az adottságokhoz, telekformához illeszkedő, 6,5 méteres, Kossuth Lajos utca mentén 12 méteres előkerttel.

A területen a nagyobb tömegű, szabályos geometriai formájú épületekkel találkozhatunk, új építés esetén ezekhez illeszkedő méretű és alaprajzi kialakítású épületek létesítendők. 100 méternél hosszabb épületek csak a technológiai indokok alapján létesíthetők. Ebben az esetben az épület homlokzatát tagolni szükséges.

Magasság

A területen 6,5 méteres építménymagasságú épületek kialakításra van mód.

Tetőhajlás, Tetőforma

A gazdasági területeken a csarnoképítésre jellemző alacsony hajlásszögű oromfalas magastető vagy lapostetős épületek elhelyezése javasolt a településképi szempontok érvényesülése érdekében. Új épület telepítése során fontos az épített illetve a környezeti és tájképi adottságokhoz való illeszkedés.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

A területen a gazdasági és ipari funkciókhoz illő homlokzati megoldások elfogadhatóak. A hagyományos vakolt, beton felületeken kívül, a modernebb könnyűszerkezetes megoldások alkalmazására is lehetőség nyílik: pl. kazettás és sávós fém homlokzatburkolatok, szendvicspanelek vagy egyéb egyedi megoldások, de ezek csak a lakóterülettől távol eső gazdasági övezetekre vonatkozik.

A színválasztás során a rikító, telített színek kerülendőek. Javasolt az anyagszínű, fehér vagy a szürke és a barna színek árnyalatai a nagyobb felületek esetében.

Kerítések

Nem tömör, ipari táblás kerítések létesítése indokolt a terület funkciójából fakadóan. Maximális magassága 2 méter.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A település külterületeit legnagyobb részben szántók, továbbá rétek legelők borítják és kisebb részben erdőterületekből áll. A korábbi zártkerti, szőlőhegyi kultúra csak kis területen maradt fent.

Szőlőhegyek, pincesorok

A belterülettől északnyugatra, a lankás domboldalon helyezkednek el a gazdák földjei a szőlőültetvényekkel és pincéikkel. A dombvidéki tájkép rendkívül változatos. A pincesorok művelt földekkel, szőlőterületekkel, erdő-és mezőterületekkel tagoltak.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK KARAKTERÉRE VONATKOZÓ EGYEDI AJÁNLÁSOK

Telepítés

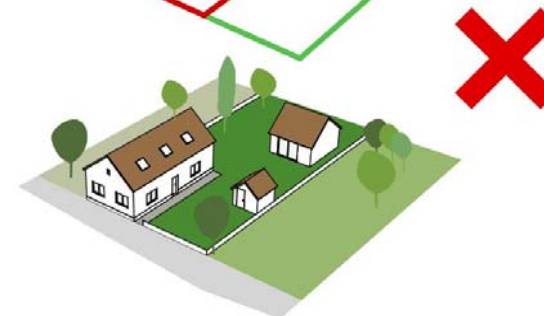
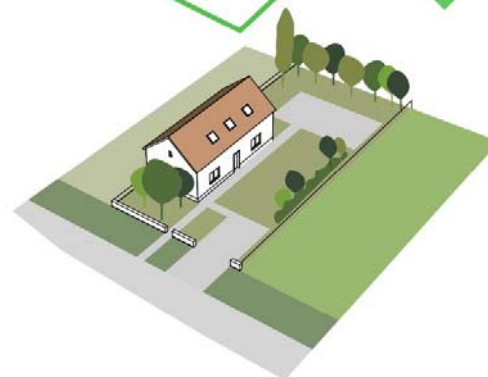
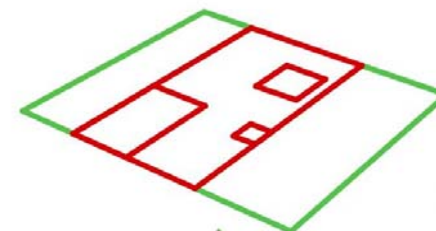
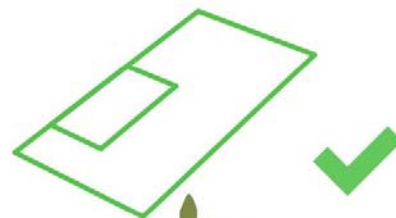
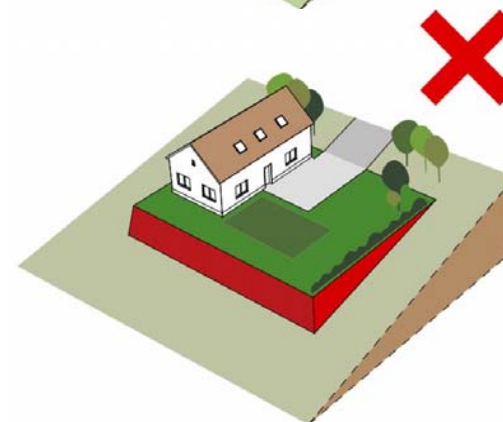
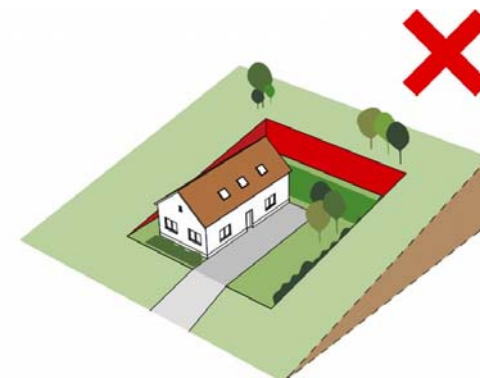
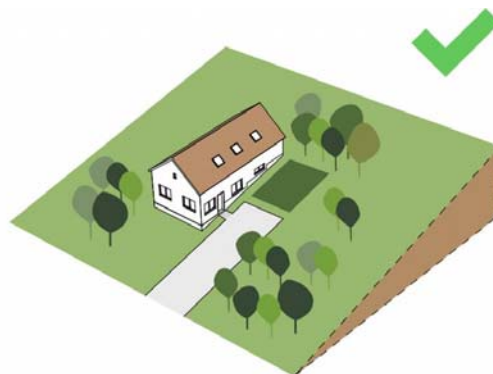
A kedvező látvány érdekében a külterületen, különös tekintettel a tájképvédelmi övezetre való tekintettel, mely a település teljes közigazgatási területét lefedi bármiféle építmény elhelyezését javasolt tájképvédelmi szempontból is megvizsgálni.

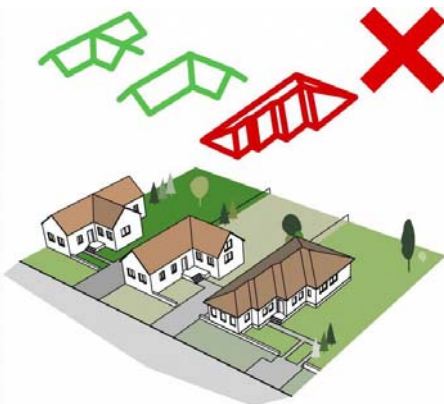
Az ökológiai hálózat területén elsődleges cél a jelenlegi állapot megóvása. Ezen területek kezelésénél a nemzeti park előírásait kell követni legeltetés, irtás, vegyszerek használata tekintetében. Nem javasolt semmiféle művi beavatkozás, a védett területeken beépítés nem megengedhető. A vízfelületek mentén az esetleges vízépítési munkálatok során a természetkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni, a műszaki létesítményekkel szemben. A természetközeli állapot megőrzése érdekében feltöltéseket, mederburkolás nem javasolható.

Magasság

A területen a horizontális épületkialakítás javasolt, a többszintes illetve túl magas házak elhelyezése nem támogatott.

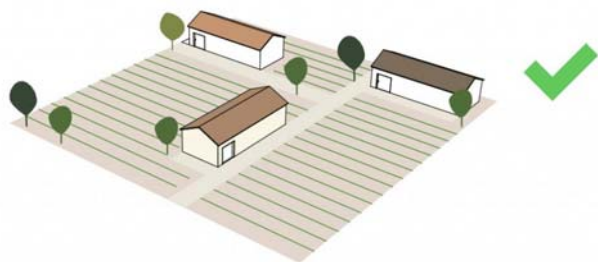
Beépített terület esetén növényzettel határolt különálló – nem egybefüggő - épülettömegek alkalmazása javasolt.

Tetőhajlás, Tetőforma

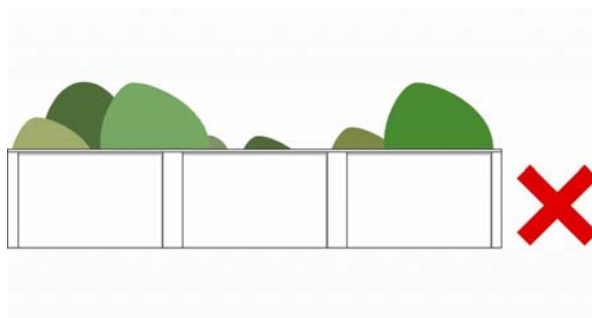
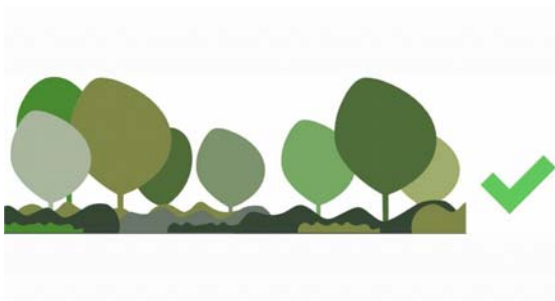
Az épületek kialakítása, megjelenése alacsony hajlású nyereg- illetve fél nyeregtetős kialakítással javasolt, lapos tető vagy manzárdtetős tetőforma kerülendő. A tetőhajlásszög igazodhat a szerkezeti tartóváz adottságaihoz, de 45 foknál meredekebb nem ajánlott.

Homlokzatképzés, anyaghasználat, szín

A mezőgazdasági majorok épületei a hagyomány szerinti formákat, színvilágot követve illeszkedhetnek a külterületi tájba. Fontos a természetes szín és anyaghasználat alkalmazása. A homlokzatképzésnél a kerámiaburkolat, dróttüveg, műanyag hullámlemez, műpala alkalmazása kerülendő.

Nem elfogadható a feltűnő, kirívó színek használata, valamint a rikító színű fémlemez fedés illetve burkolat.

Kerítések

Amennyiben szükséges az egyes földrészleteket elhatárolni huzallal erősített élősövénygel, illetve maximum 1,50 m magasságú fa vagy drótfonatú kerítéssel ajánlott.

HELYI ESZKÖZÖK A TELEPÜLÉSKÉP VÉDELMÉNEK ÉRDEKÉBEN

A fenti illeszkedési szempontokon túl a település értékeinek védelme - ideértve az építészeti, táji, kulturális és egyéb értékeket is – kiemelt feladat, amelynek egyik eszköze a településképi eljárások. Ezen eljárások lehetőséget adnak arra, hogy a település legfőbb választott képviselője, a polgármester jogot kapjon kinyilvánítani - a közösség nevében - a település véleményét a település közigazgatási területén létesíteni szándékolt építési beruházás tekintetében még a hatósági engedélyezés előtt.

Az eljárások részletes szabályait és az érintett tevékenységek körét az önkormányzat településkép védelmi rendelete tartalmazza. Az itt megnevezett településképi eljárások - mint településképi konzultáció, véleményezés és bejelentés - díj- és illetékmentesen vehetők igénybe.

A rendeletben megfogalmazott előírások közvetlenül érintik a városban élő – építési tevékenységet végző, megbízóként szereplő – gazdasági társaságokat, vállalkozókat, lakosságot és a szükséges terveket készítő építészeket, mérnököket.

Településképi bejelentési eljárást kell lefolytatni – például - ha az építési tevékenységgel érintett ingatlan a településképi szempontból meghatározó területek karakterterképén, illetve a szabályozási terven jelölt:

- helyi értékvédelmi területen,
- helyi védettségű telken és közvetlen szomszédságában,
- főközlekedési utak és azok csomópontjai mentén,
- országos jelentőségű védett természeti, és NATURA 2000 előírással érintett területen,
- önkormányzati tulajdonú területen helyezkedik el.

Néhány főbb nem építési engedély köteles, de településképi bejelentés köteles tevékenység:

- kerítésépítés, átalakítás
- klíma és hirdető berendezések (pl. parabola antenna) felszerelése
- utólagos hőszigetelés
- homlokzat színezése
- nyílászáró csere
- reklám- és információs elemek kihelyezése.

Az eljárásokat megelőzően a nem egyértelmű ügyekben – is - a település főépítésze szakmai konzultációt és ezen belül szakmai tájékoztatást biztosít.

8 MAI JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

HELYI ÉPÜLETEK

Az alábbi gyűjtemény jól mutatja, hogy a mai korban is élhetőek régen épített házaink. Ezek felújításukat követően is megőrizték eredeti épületjegyeiknek jellegzetességét és karakterét.

A Kossuth Lajos utca 23. sz. alatt található tájház méltó módon került felújításra 2008-2010. között. Az épület kb. 1910-ben épült utcára merőleges kialakítású, nyeregtetős és falazott tornácos népi épület.

Alaprajzi rendszere: szoba – konyha – szoba; kamra; nyári konyha. Az ablakokon barna színű, külső, lamellás zsalutáblák vannak. A bádorfedésű, fűrészfogas díszítésű vízvető párkány alatt a homlokzatot kannelúrázott lizénák tagolják három mezőre. Az oromzatot csipkés szélű falsáv szegélyezi. Az udvari homlokzatot hatnyílású, mellvédes, egyenes záródású tornác alkotja.

A gazdaportához tartozik még a telek végét keresztbe lezáró, cserepezett nyeregtetejű istálló és pajta, valamint pince. Továbbá egy kétszintes góré, alul disznóólakkal és tyúkóllal.

ÉPÜLETEK MÁS TELEPÜLÉSEKRŐL

Az alábbi gyűjtemény olyan településekről összegyűjtött válogatásokat tartalmaz, ahol az új építésű épületek hagyományos arányokkal rendelkeznek, és a település szempontjából illeszkedők, és építészeti szempontból nem hivalkodók.

*Családi ház
Zengővárkony–
Horváth András*

*Családi ház Monoszlón –
Murka István, Balogh Andrea, Majoros Csaba*

IMPRESSZUM

www.hungaricana.hu

<http://www.ringmagazin.hu>

FOTÓK JEGYZÉKE

Településen készült fotók: Fodor Éva

Drón felvételek: Horváth Márton

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Mintapéldák fotói:

<http://epiteszforum.hu/kortars-kukoricagore-a-mecsek-lankai-kozott/0/feed>

<http://epiteszforum.hu/osszhang-termeszetesen>

Térképek:

<http://mapire.eu/hu/>

Készítette: Fodor Éva

A kiadvány elsősorban digitális felhasználásra készült, nyomtatott formátumú alkalmazáshoz ajánlott a színes, kétoldalas, fekvő A/4-es lapra, eredeti méretben történő nyomtatás.

Szederkény, 2018.

